

Adapazarı-Düzce Yöresi Çerkeslerinde Ad Koyma Adetleri

Jade Cemre Erciyes

*** Bu makale Nimet Berkok-Toygar and Kamil Toygar tarafından hazırlanan “Kadına Özgü-Kadın Araştırmacılarından Derleme ve Araştırmalar”, Ankara 2007, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, kitabında yayınlanmış ve Şalva İnal-İpa adına düzenlenen Birinci Sosyal Bilimler Konferansı'nda (Abhazya, 2007) sunulmuştur.**

Anadolu; tarih boyunca bir çok medeniyetin kesiştiği, uygarlıkların doğduğu, farklı toplulukların eski zamanlardan ve farklı mekanlardan getirdiği adet, gelenek ve göreneklerin kaynaştığı bir coğrafyadır.

Bu göz kamaştırıcı kültür mozağının renkli bir parçası olan Çerkesler, Anadolu'ya, 19. yüzyılın ikinci yarısında, ülkeleri Kafkasya'nın Ruslar tarafından işgal edilmesi sonucunda gelmişlerdir. Sürgün olarak da adlandırılabilir bu zorunlu yer değiştirme sonrasında Anadolu'nun çok kültürlü yapısında bazı geleneklerini korumuş olsalar da yerleştikleri yörelerin coğrafi ve sosyal yapılarından etkilenmişlerdir.

Bu makale, Adapazarı-Düzce yöresinde yaşayan Çerkeslerin (Adige-Abaza) çocuklarına ad koymaları ile ilgilidir. Ancak, ad seçerken dikkat edilen hususları daha iyi anlayabilmek için, Çerkeslerde adlara ve hitabete verilen öneme ve bağlantılı geleneklere değinilecektir. Bu çalışmada, tarihi ve genel bilgilerin desteğinde, yetmiş yaşını aşmış iki Çerkes kadınının¹ anlatıları temel bilgi kaynağı olarak kullanılmıştır. Ayrıca, Adapazarı ve Düzce'de yaşayan başka Çerkes kadınları ile yapılan görüşmelerden de faydalanılmıştır.

Farklı kültürlerde ad koyma adetleri

Adların birçoğu dini inanışlar ya da etnik köken ile ilişkilidir. Farklı coğrafyalarda ve farklı dillerde ortak olan ya da birebir karşılığı olan adlar da vardır. Anadolu'da yaşayan nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan Müslümanlar, etnik kökenleri ne olursa olsun, çocuklarına genellikle İslami kurallara uygun adlar vermektedir. Yeni doğmuş bebeğin göbek bağı kesilirken genellikle ebe tarafından bir 'göbek adı' verilmesi yaygın bir adettir, gerçek adı ise daha sonra verilir. “Çocuğa isim koyarken esas amaç, ismin tevhid inancını zedeleyici bir mahiyet taşımaması bunun yanında, çocuğa alay konusu yapılabilecek bir ad konulmaması ve çocuğun taşıdığı addan utanç duymamasıdır.”² İslami geleneklere göre, "Çocuğun adı doğumu izleyen Pazartesi, Perşembe veya Cuma günlerinden birinde verilmekte.. verilen isim ailenin en büyük kişisi tarafından çocuğun kulağına dualarla söylenmektedir. Bunun için ailenin büyüğü çocuğu kucağına alarak sağ kulağına ezan

¹ Adige Nine: Thaghuşsa-pkhu Asiye; Adigelerin Şapstı boyundan. Doğduğundan beri Adapazarı'nda bir Çerkes köyü olan Maksudiye (Çerkes Beylikışla) köyünde yaşıyor. Yetmişsekiz yaşında, dört çocuk annesi.

Abaza Nine: Sıkutar-pha Tug (Peknur Destan); Düzce'nin Akçakoca ilçesine bağlı bir Abaza köyü olan Esmâ Hanım köyünde doğmuş, uzun yıllardan beri İstanbul'da yaşıyor. Yetmişbir yaşında, üç çocuk annesi.

² Prof. Dr. İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, D.İ.B. Yayını, Ankara, 2003, sf. 16.

okuyup göbek adını söylemekte, sol kulağına da iyi dilek ve dualarla öz adını söylemektedir." ³

Şamanist inançlara göre, yeni doğan bebeğe kötü ruhların zarar vermesinden korkulduğu için değişik adlar verilirdi. Bazen de farklı bir ailenin çocuğu gibi gösterilerek korunmaya çalışılırdı. "Bir müddet sonra kötü ruhların gittiğine inanıldığında- çocuk evine döner ve gerçek adı konulurdu."⁴

Musevi inancına göre, ad koyma güç ve yaratıcılık isteyen bir hareket olarak kabul edilir; adın üstünde düşünülmesi ve vakit harcanmalıdır. Çünkü ebeveynler, çocuklarına verdikleri adlarla onları eski nesillere bağlarken, kendi umutlarını da çocuklarına bağladılar. Dini ritüeller için Musevi inançlarına uygun bir ada sahip olması gerekli olan yeni nesiller, günün koşullarında yaşadıkları coğrafyaya özgü ikinci adlar da kullanmışlardır. ⁵ Örneğin, Anadolu'da yaşayan bir Musevi gencinin dini ritüellerde Josef, günlük hayatta Yusuf adını kullanması gibi.

Dini adlar dışında etnik kökene bağlı olarak seçilen adlar da vardır. Ancak, 2003 yılında değiştirilmesinden önce, 1587 sayılı Nüfus Kanunu'na göre, TC vatandaşlarına milli kültüre (Türk-İslam Kültürü), ahlak kurallarına örf ve adetlere uygun düşmeyen adlar konulamazdı. 'Avrupa Birliği Yasalarına Uyum' çerçevesinde sözü edilen maddeden milli kültür, örf ve adet sözleri çıkarılmıştır.⁶ Değişiklik öncesinde genellikle Nüfus Müdürlükleri'nin inisiyatifinde olarak 'Türk-İslam Kültürü' tanımının barındırmadığı düşünülen birçok ad kabul edilmemekteydi. Bu engellemeler neticesinde, Anadolu'da yaşayan farklı etnik kökenlerden ve kültürlerden insanlar, geleneksel dillerindeki ve kültürlerindeki adları çocuklarına resmi olarak verememişlerdir. Ülkemizde birçok toplulukta çift ad kullanımının yaygın olmasının nedeni bu uygulamalardır.

Anadolu'da, "adın, taşıyıcısı üzerinde doğrudan etkili olacağına inanılır"⁷. Anadolu'nun eski medeniyetlerinden biri olan Hititlerde, ad seçilirken çocuğun doğduğu tarihte olan olaylara ya da görünüşüne veya belirgin bir karakter özelliğine dikkat edilirmiş⁸. Eski Türklerde erkek çocuklara adları "büyüdükten, ergenlik çağına yetiştikten sonra yaptığı herhangi bir yiğitliğe göre" verilirdi.⁹ Erkek çocuğa savaş, zafer, kuvvet güçlülük; kız çocuğa güzellik, hoşluk, iyi yüreklilik, değerlilik, aileye bağlılık çağrıştıran adlar verilirdi.¹⁰ İslamiyetle beraber, Türklerde Arapça adlar ve daha sonrasında Farsça adlar benimsenmiştir. ¹¹ Yakın zamanlarda ise çocuğun istenip istenmemesi, kız olmuşken oğlan beklenmesi, son çocuk olmasının istenmesi, geç gelmiş bir bebek oluşu, ailenin daha önce çocuklarının ölmüş olması, hicri takvime göre doğduğu ay, ölmüş büyüklerin oluşu ve daha

³ Toker, Yalçın. A'dan Z'ye Ansiklopedik Çocuk İsimleri, Huzur Yayınları, İstanbul, 2002. sf.9.

⁴ Zenger, Erkal. Postmodern Şamanizm Alevilik ve Ozanlar, Ayyıldız Yayınları, Ankara, 2000, sf. 95.

⁵ Jewish Basics: Traditions, Baby Naming Background [Musevilik İlkeleri: Gelenekler, Bebek İsimlendirme, http://www.tdhs-nw.org/jewish_basics/traditions.php3?tid=19

⁶ Nüfus Mevzuatı,

http://www.nvi.gov.tr/attached/NVI/nufus_mevzuati_pdf/genelge_pdf/23EvlendirmMeDenReh.pdf

⁷ Santur, Meltem, Doğum Gelenekleri, Folklor Araştırmacıları Vakfı,

http://www.folklor.org.tr/haber_detay.asp?id=34

⁸ Hoffner, Harry A., Birth and Name-Giving in Hittite Texts [Hitit Yazılarında Doğum ve Ad Verme], Journal of Near Eastern Studies, Cilt 27, Sayı. 3, sf. 198-203.

⁹ Yoloğlu, Güllü, Türklerin Aile Merasimleri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999, sf.92.

¹⁰ Toker, Yalçın. A'dan Z'ye Ansiklopedik Çocuk İsimleri, Huzur Yayınları, İstanbul, 2002. sf.5.

¹¹ Çalık, M. Kemal, Türk Ad ve Soyadı Sözlüğü, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1991, sf.7.

bir çok inanışa ve yaşantıya göre ad seçilmesi yaygındır.¹² Türklerde ad verme merasimi tarih boyunca şölenlerle yapılmıştır. Günümüzde de yemek verilmesi yaygın bir adettir.¹³

Çerkeslerde ad koyma adetleri

Geleneksel olarak Çerkesler adlarına büyük önem verirler. Ad, yaşamı boyunca kişiyle birlikte olacaktır. Bundan dolayı, doğan bebeğin kısmetinin, yaşamını nasıl sürdüreceğinin, nasıl bir insan olacağına aldığı isim ile özdeşleşeceğine inanılırdı.¹⁴ Çocuklara ad seçilirken, ister sağ olsun ister ölmüş, aile ya da köy büyüklerinin hatta toplumda önemli işler yapmış ünlü kişilerin adları olmamasına dikkat edilirdi. Bunun çocuk için bir sorumluluk getireceği, kendisine ait olmayan bir yaşantının ağırlığını omuzlarına yükleyeceği düşünülürdü.

Çerkes kültürünün herkesce bilinen önemli bir değeri 'saygı'dır. Küçük-büyük, kadın-erkek, ayırimsız her birey birbirine ve içinde yaşadığı topluma saygı duyar- saygı bekler, yaşamını saygı çerçevesinde kurar. Çocuklara ad verme adetleri de genellikle saygıya dayalı bu ilişki düzenine uygundur.

Adapazarı'nın Maksudiye köyünde yaşayan 78 yaşındaki Adige Nine'ye, onun gençliğinde çocuklara nasıl ad verildiğini sorduğumda, ilk sözleri "*Anne, baba veyahut onlar dünyada yoksa evde büyük kim varsa aşırp, istediğimiz adı koyamıyorduk*" oldu. Çerkesler toplumsal yaşantıda ortaya serdikleri değerleri, toplumun küçük bir kopyası gibi işleyen geniş aile yapısı içinde daha sıkı uygularlardı. Ailede büyüklerin sözü geçer, küçükler nadiren kendilerine izin verildikçe söz hakkına sahip olur, gelinler ise ailenin büyükleri ile (özellikle de erkekler ile) hiç konuşmazlardı. Çocuklarına ad verirken de çocuğun anne ve babasının hiç bir hakkı olmazdı. Birçok konuda olduğu gibi kararı ailenin büyükleri verirdi.

"İlk çocuğum yoldayken halası¹⁵ kayınpederime -oğlan doğarsa adını ben düşündüm siz takmayın- dedi. O ilk önce söylediği için ailedeki diğer büyükler de başka isim önermedi. Dünyaya gelince, oğlan da olunca, adını, halasının istediği gibi Salih taktılar."

Diğer çocuklarına, nasıl ad takıldığını sorduğumda Adige Nine devam etti: "*İkinci çocuğuma dedesi Orhan adını koydu; Orhan Gazi'den esinlenerek. Hemen ardından üçüncü oğlum Recep ayında doğunca dedesi adını Recep koydu. Kızıma Nurhan adını benim annem koydu. Eşimin aile büyükleri adını ne koyalım diye düşünürlerken, annem haber yolladı. Eskiden çocuk olunca, doğum yapan kadının yanına bir süre gitmiyorlardı. Aynı köy içinde annem bana gelmiyordu. Haber yolladı -kabul edeceklerse adını Nurhan koysunlar, diye. Bir akrabanın kızının adı da Reyhan'dı. Kayınvalidem duyunca iki kızın ismi uydu diye hoşuna gitti. Kızıma Nurhan adını koydular. Muharrem ayında doğmuş olan bir çocuğum vardı; ona Muharrem adını takmışlardı, ancak o yaşamadı. Bir tane daha vardı, o da Şaban ayında doğduğu için Şaban takmışlardı."*

¹² Santur, Meltem, Doğum Gelenekleri, Folklor Araştırmacıları Vakfı, http://www.folklor.org.tr/haber_detay.asp?id=34

¹³ Kültür Bakanlığı, Bebeğe Ad Koyma, <http://discoverturkey.com/kultursanat/halk-gelenek-bebek.html>

¹⁴ Tleusten, Yusuf, Ad Takma [Adigece], Jene Sul'un Adige Zehetiç'e Khabzeher [Adige Toplumu Adetleri] kitabından, Çeviren: Çurmit Sebahattin, sf.9-10.

¹⁵ Burada kastedilen babanın anne-babadan olma kardeşi değil babanın amcasının kız çocuklarından biridir. Çerkeslerde kuzenlerde kardeş sayıldığından tüm anne, anneanne, babaanne tarafı akrabaları teyze ya da dayı olarak adlandırılırken, tüm baba tarafından akrabalar hala ya da amca olarak anılır.

Adige Nine'nin anlattıkları, Anadolu'ya gelen Çerkeslerin İslamiyetten etkilenmiş olduğunun en güzel örneğidir. Adetlere ters düşmesine rağmen, büyüklerin adları yeni doğan çocuklara verilir olmuş; ayrıca hicri takvimden gelen Arapça adlar Çerkes adlarının yerini almıştır.

İstanbul'da yaşayan, 71 yaşındaki Düzceli Abaza Nine de çocuklara verilecek ada büyüklerin karar verdiğini anlatıyor: *“Yeni doğan çocuğun adına anne baba karışmazdı. Dede varsa dede koyar, evde büyük amca ya da kayın varsa o koyardı. Anne karışmazdı, baba karışmazdı. Erkekler, ananeler, babaneler, dedeler, büyükler konuşur karar verirlerdi. Kimse illa ki bu adı koyun diye ısrarla ortaya çıkmazdı. Ben bu adı düşündüm, beğendiniz mi, müsait mi, münasip görüyor musunuz diye sorarlardı. Konuşur, adına birlikte karar verirlerdi... Benim çocuklarımın [iki oğlunun] isimlerini amcaları koydu. Kızımın adını annem koydu. Babanne de koyabiliyor. Çocuğa adını hem baba tarafı, hem anne tarafı koyabiliyor.”*

Adige Nine ile konuşurken yanımıza gelen gelini de kendisinin çocuğu olduğu zaman onlara nasıl ad koyulduğunu anlattı: *“Benim çocukların isimlerini kim koydu biliyor musun? Kaynım koydu. Salih Abi.”* Adige Nine, en büyük oğlu Salih'in o günlerde evin büyüklerinden biri olduğunu hatırlatıyor. Gelin anlatmaya devam ediyor: *“Salih abi askerdeydi ilk çocuğum olacağı zaman. O zaman telefon yoktu. Görümcem Nurhan, mektup yazmış abisine -yeğenimiz olacak, ben adı Ömer olsun istiyorum. Sen ne dersin- diye. O zaman Salih Abi -Ömer olsun- demiş. İkinci çocuğum olacağı zaman, -iki gecedir kitapları karıştırdım, bunun da ismi Enes olacak- dedi. Babam [kayınpedirim] -bundan sonra doğacak ilk çocuğa Ebubekir takıcam, sonra doğacak olana da Osman takıcam- dedi. İlk kaynımın çocuğu oldu, ama o gelin Bekir ya da Osman adını istemedi. Herkes büyükleri dinlemiyor. Hele şimdiki gelinler hiç karıştırmıyorlar. Biz öyle değildik. Benim gelinim olsun ona hiç karışmam. Zaten şimd,i gelinine söyle çocuğun adını ben takıcam diye, kabul etmez.”*

Eski Çerkes geleneklerinde, aile, bebekleri olduğunu duyurmak için tüfekte havaya ateş eder, doğumun olduğu evin damına flama asarmış.¹⁶ Abaza Nine, erkek çocuk olduğunda hep çift sayı, kız çocuk olduğunda tek sayı ateş edildiğini de hatırlıyor. Ayrıca geleneksel olarak evin yaşlıları bahçeye ağaç dikerdi, hatta ona bebeğin adıyla seslendikleri de rivayet olunur.¹⁷ Bu adetten bahsettiğim Maksudiye köyünden bir Jade, kendisi doğduğunda babasının köydeki evlerinin önüne bir ağaç dikmiş olduğunu mutlulukla anımsadı.

Ad verme törenini ise hem Adigeler hem Abazalar İslami kurallara uygun olarak yapıyorlar. Bir ziyafet verilerek akraba ve komşular davet ediliyor. İmam ya da ailenin büyüklerinden biri tarafından çocuğun kulağına ezan okunuyor ve ardından üç kez ismi söyleniyor.

Ad verme ile ilgili Abaza Nine'nin anlattığı bir diğer ilginç adet ise sık hastalanan çocukların adının değiştirilmesidir. Aile büyükleri çocuğun adının kendisine yaramadığına inanır ve tüm köy halkının katıldığı bir ziyafet vererek çocuğa yeni bir ad verirlermiş. *“Bir çocuğun gözlerine ağrı geldi - bu ad buna yaramadı; adını değiştirin- dediler. Ailesi ziyafet*

¹⁶ Tleusten, Yusuf, Ad Takma [Adigece], Jene Sul'un Adige Zehetiç'e Khabzeher [Adige Toplumu Adetleri] kitabından, Çeviren: Çurmit Sebahattin, sf.9-10.

¹⁷ Tleusten, Yusuf, Ad Takma [Adigece], Jene Sul'un Adige Zehetiç'e Khabzeher [Adige Toplumu Adetleri] kitabından, Çeviren: Çurmit Sebahattin, sf.9-10.

verdi. Geleneksel yemekler yapılıp, törenle değiştirildi.” Bu adetten bahsettiğim Düzceli Abaza yazar Hayri Ersoy kendi adının da değiştirildiğini söylüyor. Küçük bir bebekken o kadar çok hastalanmış ki, üç aylık iken ailesi şölenle adını değiştirmiş ve babasının eniştesi Hayri adını koymuş.

Daha önce belirttiğimiz yasal düzenlemelerden ve daha sonra bahsedeceğimiz aile içinde öz adı ile çocuklara hitap edilmemesi adetinden ötürü birçok Çerkes büyüğünün iki adı olması yaygındır. İlki nüfus kaydına geçen resmi adı olup, bazı kişilerin bu adı hiç bilinmemektedir. Küçük ad olarak adlandırılan ikinci adı ise, öz adının yerini alıp herkesce kullanılabilir hale gelmektedir. Bu adet Abazalar ve Uzunyayla bölgesinde yaşayan Kabardey Çerkesleri arasında daha yaygın olarak korunmuştur. Örneğin, çalışmamızın esas bilgi kaynağı olan Abaza Nine'nin asıl adı... iken herkes onu Tug olarak tanımaktadır. Bunun gibi, Düzce'de görüştüğüm bazı diğer nenelerin adları Bebek (resmi adı Yıldız); Kımaraca (resmi adı Nezih), ... idi.

Çerkeslerde Hitap

Çerkeslerde toplumsal ilişkiler khabze adı verilen sıkı kurallar ile belirlenmiştir. Aile içi ilişkilerde de katı kurallar vardır. “Bir karı-koca yaşça büyük akrabalarının yanında birbirlerine isimleriyle hitap edemez, yanyana oturamaz ya da yabancıların yanında birbirleriyle konuşamaz... Bir kadın kocasının ismini hiç ağzına da almayabilir.”¹⁸ Eşine ismiyle hitap edemeyen tek kişi kadın değildir. “Koca hanımını adıyla çağırılmaz, onu soyunun adıyla çağırır.”¹⁹ Gelinler eşlerinin ailesinden kimseye isimleriyle hitap edemezler. Kendilerinden yaşça büyük olan aile bireyleriyle hiç konuşmaz, yaşlıları ve küçüklerine ise “küçük adlar” takarlar. Genellikle çocuklara da küçük adlar takılır. Bu ikinci takma adlar “genellikle şefkat, övgü belirten tek veya iki heceli kısa adlardır.”²⁰ Çocuklarda anne ve babalarına başkalarının yanında hitap edemezler.

Çerkeslerde aile bireylerini öz adı ile çağırmanın tabu olmasını bazı araştırmacılar animist dönemden kalma bir adet olarak tanımlamaktadırlar. “Yeryüzünün kötü ruhlarla, cinlerle dolu olduğu ve kendine, çocuklarına, yakınlarına felaket, hastalık ya da ölüm getirmesin diye onları bazen yumuşatmak, bazen kaçırmak, aldatmak, şaşırtmak gerektiği” inancından kaynaklanmaktadır.²¹

Abaza Nine, çocuklara büyüklerin adlarının verilmesinin, Çerkeslerde neden tercih edilmediğini, bu bahsettiğimiz hitap adeti ile ilişkilendiriyor: “*Bizim adette bir gelin eve girdi mi, kayıpederi ya da diğer büyüklerin yanında konuşmaz, oturmaz, saygılı davranır. Kaynanasına da aynı saygıyı gösterir... Aile büyüklerinin adı çocuklara bizde pek konmaz. Mesela ben gelinim. Kaynatamın adı çocuğa konursa, ben o adı söyleyemem. Uygun olmaz. Çocuklarımıza aile büyüklerinin adı konmazdı. Köy içinden büyüklerin adı da konulmazdı. Çocuklara benim gençliğimde Türkçe isim konulurdu, ama Abazaca seslenilirdi. Mesela, benim çocuğum Sabahattin'e babası Kako derdi. Arkadaşları hala Kako der.*”

¹⁸ Benet, Sula. Abazalar: Kafkasların Uzun Ömürlü İnsanları, Kafkas Derneği, 2002. sf. 88.

¹⁹ Baj, Jabağı. “Çerkesya'da Sosyal Yaşayış ve Adetler” Yaşar Bağ'ın “Türklerde ve Çerkeslerde İslam Öncesi Kültür Din Tanrı” kitabında, Çivi Yazıları, 1997. sf 214.

²⁰ Paşu, Murat. Çerkes Adları Sözlüğü, Çivi Yazıları, 2002. sf. 47.

²¹ Barasbiy, Bğajnoko, Çerkesce'de Arkaik Ögeler ve Dilin Alt Sistemleri: Avcı dili, Alaşara Dergisi, Nart Yayıncılık, İstanbul, Aralık 1995-Ocak 1996 Sayısı, sf. 28-29.

Adige Nine de, geleneklere uymayarak ilk çocuğuna verilen adın kendisini nasıl sıkıntıya soktuğunu anlatıyor: “*Kayınpederin babasının adıydı. Gelinler büyük kayınlarının, küçük kayınlarının, eşinin ailesinden erkeklerin adını söyleyemezdi. Böyle bir adetimiz var. Büyüklerinin yanında çocuğunu da çağıramaz. Ben çocuğuma yalnızken bile Salih diyemiyordum... Eskiden Çerkesce isimler verilirdi. Gupse, Nefne, Janset gibi isimler takıyorlardı. Annenin kendi çocuğunu öz ismiyle çağırması ayıptı. Onun için mesela sen benim kızım olursan, seni öz isminle değil Pişşe (kız) gibi, güzel bir ad ile, Nefne (ışık) gibi Çerkesce bir küçük ad ile çağırırdım.*”

Adların söylenememesi her zaman tedirginlik yaratmıyor. Genellikle gelinlerin yaratıcılığı ile son bulan hitap ya da adın anılmaması sorunu bir çok kişinin hafızasında hoş anılar bırakıyor.

Abaza Nine köylerinde bir büyüğün adının Saat olması nedeniyle, köyün gelinlerinin günlük yaşamda zamanı tanımlarken 'saat' sözcüğünü kullanamadığını, yerine 'cıkçık' dediklerini gülererek anlatıyor. Murat Papşu ise Çerkes Adları Sözlüğü adlı çalışmasında, eşinin adı Mahmut olan bir hanımın, alışveriş yaptığı Mahmupaşa Çarşısı'nın adını kızına *babanın çarşısı* diye söylemesini örnek olarak veriyor²².

Adige Nine'nin gelini ise bu adetin bu kadar sıkı uygulanışını eleştiriyor: “*Bu adeti bilmediğinden yanlış uygulayanlar oluyor. Mesela kadının kayınının adı Hasan. Kuran'da da bir yerde Hasan geçiyor. Kadın Hasan yerine kayına taktığı ismi söylüyor. Olmaz.*”

Halbuki Abaza Nine, İngiltere'de yaşayan bir Türk gelinlerinin bu adeti sürdürüyor olmasını gurur duyarak anlatıyor. Bu gelin, İngiltere'de bazı Abazalar ile tanışır. Kendisine kimlerin gelini olduğu sorulduğunda, kayınpederinin ve eşinin aile büyüklerinden herhangi birinin adını söylemekten kaçınır. Abaza Nine'ye göre, günden güne kaybolan bu adet saygının önemli bir göstergesi.

Takma adlara bir kaç örnek verecek olursak; kayınpedere beybaba, efendi baba, dedah (soylu dede) genç kayınlara küçük bey, küçük prens, güzel abi; kaynanalara nenah (soylu nene), nane (anne); gelinlere Adigece'de Nise (gelin), Nisegah (uzun gelin), Nisefuğ (büyük gelin), Nenefuğ (büyükanne)... Abazacada Tatsa (gelin), Tatsa khucu (küçük gelin), Tatsa du (büyük gelin)...

Sonuç

Yakın geçmişte hayata geçirilmeye başlanan Avrupa Birliği Uyum Yasaları'yla birlikte Anadolu'nun çok kültürlü mozaiki belirginleşmeye başlamıştır. Hem Çerkesler, hem de diğer Anadolu halkları daha önce kullanamadıkları kendi dillerine, kültürlerine ve geleneklerine özgü adları; masallardan, efsanelerden ve aile tarihinden çıkarmış, kullanmaya başlamışlardır. Çerkesler arasında son yıllarda yaygınlaşmış kız isimlerine örnek olarak Göşenay, Setenay, Tamara, Guşef, Tijin, Nejan, Gupse, Sinejan, Sinemis, Ritsa, Birfin... erkek adlarına Guşav, Nart, Abriskil, Kanşav, Nesren, Janbek, Jankat, Argun, Jabağı, Beslan, Berkok... örnek verilebilir.

²² Papşu, Murat. Çerkes Adları Sözlüğü, Çivi Yazıları, 2002. sf. 50.

Anadolu'da güzel, zarif, becerikli ve saygılı olarak bilinen Çerkes gelinlerinin, değerini günlük yaşamda hiç bilemediğimiz, ama hayatımızın en değerli manevi parçası olan adlar konusunda hassasiyetle uymaları gereken kuralları ve kendi doğurdıkları çocukları üstünde 'ad verirken bile' söz haklarının olmayışını anlatmaya çalıştık. Kimilerine göre bu, “anaerki düzenden ataerki düzene geçişte statüsü düşen kadının utancından”, kimilerine göre ise, tam tersine “onun kutsallığından ve ağzından çıkacak her söze önem verilmesinden” kaynaklıdır. Nedeni her ne olursa olsun, Çerkeslerde ad verme adeti de Anadolu'nun bir çok değişik adeti, geleneği ve göreneği gibi unutulmakta, yokolmaktadır.